

Cu prilejul Concursurilor internaționale de interpretare muzicală de la Stresa (Italia) din vara aceasta, profesoarei Zoe Popescu, de la Liceul de artă „George Enescu“ din București, i s-a decernat cupa artistică „Euclide Spantaconi“ pentru cele mai multe premii I absolute obținute de elevii ei la ediția din anul trecut a acestor întreceri artistice. În 1983, elevii pianiști ai profesoarei Zoe Popescu au cucerit: Premiul I absolut — Maria Luiza Botez (9 ani, cl. a IV-a). Premiul I absolut — Cristina Tomescu (13 ani cl. a VII-a).

Rep.

Itinerar muzical estonian

9 iunie... Sfirșit de săptămână... Moscova. Gara Leningradskaja. De aici, tot într-un iunie, acum 28 de ani, m-am suit pentru prima oară, într-o *Krasnaia Strelia* ce duce în orașul de pe Neva...

Moscova. Gara Leningradskaja.

Pe linia a 3-a este anunțat trenul spre Murmansk. Visez, o clipă, o noapte albă la Cercul Polar.

Pe linia a 9-a este trasă garnitura pentru Tallin. Urc în vagonul 14. Compartimentul 10. Un pat alb. Cîmbietoare masă de lucru. Un samovar aburind. Cîteva plicuri cu ceai gruzin cules în vara trecută. Sînt pregătit pentru 14 ore de drum. O carte este întotdeauna cu mine. Niciodată nu mi-am dorit mai mult. La orele 18,40, trenul se pune în mișcare. După 25 de minute ieșim din perimetrul Moscovei... Pe șoseaua ce merge paralel, un indicator anunță Klim. Cu ani în urmă am trecut pe aici spre casa lui Ceaikovski.

Este seara tîrziu. Soarele nici gînd nu are să apună. La ora 22 trecem peste Volga... Îmi amintesc pagini întregi din *Călătoria de la Petersburg la Moscova* a lui Radiscev. Pădurile de mesteceni, învăluite în noaptea albă, mă cheamă continuu.

Vă puteți imagina sute, sute de kilometri de mesteceni? Ici, colo, o gară, o localitate. Noaptea coabază doar pentru 2—3 ore. Sîntem aproape de solștițiu. În zori, gările au de acum denumiri estoniene... Simt curînd boarea Balticeii.

La orele 10, turnurile Tompeii anunță apropierea Tallinului.

Prietenii de la Uniunea Compozitorilor estonieni știu că am venit pentru a le asculta muzica, dar ei știu în același timp că muzica Estoniei nu poate fi înțeleasă decît în contact cu pămîntul, cu istoria, cu insulele Golfului Finic...

În camera de la etajul 21 al celebrului hotel Viru, găsesc programul de lucru pentru cele trei zile... Ore de audiții, de spectacole, alternate cu ore de plimbare pe străzile Tallinului, prin muzeele marelui port.

De la etajul 21 văd golful în toată splendoarea sa. Helsinki este „peste drum“. Hotelul este plin de altfel cu vizitatori din Finlanda. Spre Sud se zăresc turnurile încărcate de taine ale orașului vechi.

Curînd sînt în sala de audiții a Uniunii Compozitorilor estonieni. Privesc curios un catalog. Sute și sute de nume de muzicieni. Zeci de simfonii, piese concertante, lucrări lirice, piese corale, muzică pentru pian, pentru diverse ansambluri camerale.

kos și Piaske, aleg o piesă intitulată *In Es* pentru două pian.

De pe un alt disc alăturat de pe coperta căruia mă privește chipul ce deschide parcă din pagini de Kalevala a lui Lepo Semura mă așteaptă o amplă simfonie structurată numai în două mișcări, o piesă de 40 de minute intitulată *Pantomimă*.

Ascult vrăjit de adîncimea scrutărilor, de modul de legare al sonorităților, de rigoarea dar și de poezia formelor...

Toate prezentările de pe discurile lui Semura, încep la fel. ... Lepo Semura, ultimul elev al lui Heino Eller... Dar cine-i Heino Eller?... De un sfert de veac mă trezesc sau mă culc cu muzică sau cărți despre muzică și ce uriașă-i încă neștiința mea muzicală... Mi se pun la dispoziție volume, dicționare, broșuri, fișe. Cînd le voi putea răsfoi? Lepo Semura îmi ghicește neliniștea... Dar el știe că cea mai bună înțelegere a compozitorilor și istoriei muzicii tot în portative o voi găsi. Stăm amîndoi lingă un superb pian *Estonia*, (încă în anii celui de al patrulea deceniu, la Tallin existau 3 fabrici de pian cu o excelentă mecanică pe atunci importată din Anglia), stăm amîndoi lingă un superb *Estonia* și-mi cîntă pagini din creația lui Eller... Revin în minte Gaade, Grieg, clasicii ruși ai veacului trecut... dar e și o culegere nouă, necunoscută mie... Curînd, voi avea reala dimensiune a acestei muzici... Lepo Semura înțelege nevoia de a alterna audiția cu contactul direct cu pămînturile Estoniei... Peste cîteva minute *Lada* lui Semura ne poartă spre centru și înainte de a pătrunde pe porțile vechiului oraș ne așteaptă sălile muzeului... Adun informații... leg date... Reaud pagini de muzică... Un geograf arab, Idrisi, notează în al XII-lea veac așezarea Tallinului numindu-l Kolivan...Cronicarul Henri Letonul, îl numește în același timp, Lindanise... Numele de Tallin vine de la Taan linn — oraș danez... Asa-i spuneau cuceritorii danezi în secolul al XIII-lea... La 1285, Tallin este deja oraș hanseatic... La 1345 teutonii cumpără așezarea de la danezi... În veacurile XVI, XVII vin suedezii... Tallin ademenește... Este pe drumul ce leagă Novgorodul de lumea baltică... În secolul al XIX-lea, Tallin este unul din cele mai dezvoltate orașe industriale ale Mării Baltice. Urmele istoriei sînt peste tot... Din fericire, printr-un complex de împrejurări, spre deosebire de alte mari orașe de pe acest meridian, monumentele Tallinului au rămas intacte și în anii celui de al 2-lea război mondial. Urc spre Toompea, orașul vechi ce a luat numele fortăreței ridicată în anul 1929.

Iată celebrul turn Hermann... Turnurile Landskron, Pilstiker... Un altul, *Kiek in de Kö*, în estoniană... „privește în bucătărie“. E ridicat în 1420 și de la înălțimea lui puteai într-adevăr privi în toate bucătăriile... Iată vechiul Dom durat la 1223, e ascuns de Neitsitron... Vechea școală a Domului adăpostește acum Școala de coregrafie... Straniu de nou mi se pare un vals de Chopin ce răsună prin ferestrele școlii în Piața Domului... Cobor în Orașul de Jos... Și Evul Mediu și Renașterea și perioadele moderne sînt prezente... În fața Primăriei mă întîlnesc cu un grup de turiști români, în vizită la Tallin. ...Privim cu toții mirați farmacia ce funcționează în aceeași clădire continuu de la 1422... În sălile primăriei voi

Mii de discuri, de benzi de magnetofon... Ce bucurii mă așteaptă ? Ce să aleg ?

Mă însoțește continuu pe pământ estonian Lepo Semura, compozitor, profesor. Născut în 1950. Înalt, blond, cu barbă de wicking, cu lumini adinci în ochii albaștri ca marea golfului în această zi de iunie fierbinte. Lepo Semura vorbește dezinvolt cinci limbi dar tot în fața pianului ne descurcăm mai bine. Din complezență, cer pentru o primă audiție, o lucrare a sa. De pe un disc cu muzică pentru două claviaturi, interpretată de doi pianiști estonieni, Sareveni seara... O excelentă de muzică veche... *Hortus musicus*, o mândrie a estonienilor, va cînta muzica ce atît de bine mi se pare că se potrivește aici, a venețianului Gabrielli.

Continui să colind străzile... Ce minunată e casa construită de Berut Notke din Lubeck în 1483 ! Sculpturile de lemn s-au păstrat și sub vînturile iernii... Pe clădirea unei vechi confrerii sînt toate semnele Renașterii... La capătul străzii Pikk se ridică gotica Oliviste, menționată în anul 1267... Iată și o casă de locuit rămasă de la 1400. De ce s-o fi numit Trei surori ?... De unde vine numele acestei vechi străzi... Lai ?

Ce frumos sună Müürovahe !

Peste cîteva ore sînt din nou în sala de audiții. Peste alte ore, la Óperă, la Filarmonică, la Conservator... Două albe nopți cutreier cartierele de pe țarm. Kadriorg. Pirita, Într-o pădure, mă plimb prin cel mai frumos cimitir întîlnit prin continente. Gloriile Tallinului se odihnesc într-o pădure străveche, pe țărnuțul mării, sub cîte o piatră ce le amintește doar numele. Nici un monument, nici o alee. Pădure, flori de pădure și umbre... La Pirita vizitez un uriaș amfiteatru în aer liber. La fiecare doi ani, se întîlnesc aici, în întreceri artistice, toate corurile, toate ansamblurile corale ale Estoniei. Iată monumentul în cinstea lui Kreutzwald, cel ce a cules poemul Kalewivipoeg. Palatul Kadriorg adăpostește Muzeul de Artă. Pe aproape este monumentul Rusalkäi, ridicat în 1893 de Amadus Adamson...

Istoria, numele locurilor îmi devin tot mai familiare...

Continui să ascult acorduri estoniene. Revin în sala de audiție.

Lepo Semura mă poate purta acum mai departe în vechea și noua muzică a pămîntului estonian... Am fondul apercceptiv necesar... Înțeleg parcă tot mai adinc muzica scrisă de Aarne, Eller, Hellat, Järvela, Külaapea, Kuulberg (Mattî Kullberg, întîlnit prin 1980 la Festivalul de la Tg. Mureș), Laan, Maasiki, Normet, Ojakäär, Poldmäe, Räästas, Veligo Tormis, Uive Ustalu, Valdeko Viru... Nume de legendă... Simfonii, piese concertante, sonate, cvartete... Muzică temeinică, Lepo Semura îmi creionează pagini de vibrație... În 1797, la Tallin era prezentat *Don Giovanni* de Mozart... La începutul secolului trecut, David Wirkaus organizează concerte cu un ansamblu de suflători. La Tartu, un alt mare oraș al Estoniei, are loc în 1869, un festival de muzică corală cu ecou internațional. În anul 1885, apare prima revistă muzicală estoniană, *Laulu ja Mängu Leht*. Pe la 1896, 1897, Rudolf Tobias, Arthur Kapp, Alexander Läte scriu uverturi intitulate *Iulius Cesar*, *Don Carlos*, *Kalevala*...

În anul 1900, o impunătoare falangă de compozitori, Mihkel Lüdig, Artur Juhan Aavik, Peeter Süda, Gyruilus Kreek, Heino Eller sînt formați în Conservatorul din Sankt Petersburg... Din 1913 sînt organizate săptămînal la Tallin concerte simfonice, spectacole lirice...

Acum ascult altfel totul... Și *Preludiile* lui Mart Saar și o *Simfonie corală* a lui Velio Tormos și muzica încărcată de patos și de inedite sonorități, cu stranii sintetizatoare și răvășitoare combinații, ale unor tineri creatori... Mati Kulberg, născut în anul 1947, Erki Tuur, născut în anul 1960...

Îmi incarc valiza cu partituri, cu discuri... Itinerariul estonian a luat sfîrșit. Trei zile de documentare muzicală. Duc însă cu mine comori de sunete, de simțire, căldură, putere emoțională, ce-mi vor fi poate aproape ani...

Iosif SAVA

Impresii din Italia

Nu de mult am avut prilejul de a vizita cîteva orașe ale Italiei și Austriei. Nu voi insista asupra activității intense, variate, cu programe cuprinzătoare — a Conservatorului „Santa Cecilia” din Roma, a Academiei muzicale Chigiana din Siena, a Conservatorului din Perugia, a Conservatorului „Benedetto Marcello” din Venetia, sau a teatrelor de operă din Roma, San Carlo din Napoli, La Fenice din Venetia etc., ce se aflau în plină stagiune. Mă voi opri asupra impresiilor culese din cîteva biblioteci importante ale Italiei, pe care le-am frecventat și în care am avut fericitul prilej de a pătrunde ca cercetător și a zăbovi în fața unor manuscrise de mare interes pentru cultura muzicală veche, însă cu contingente vădite la cultura muzicală medievală românească.

În Roma am poposit desigur la Academia di Romania, un edificiu impunător atît prin arhitectură, cît și prin activitatea sa artistică și culturală. Creație a două personalități ale culturii românești — Nicolae Iorga și Vasile Pîrvan — Academia di Romania este înzestrată cu o bibliotecă impresionantă, atît ca număr de volume, cît și ca valoare de opus. Am avut bucuria să constat că foarte multe lucrări de muzică și muzicologie românească, tipărite în R. S. România se află catalogate și expuse lecturii tuturor celor care frecventează această bibliotecă. Și nu mică mi-a fost mirarea cînd printre cititori am descoperit nume ale unor muzicieni italieni sau ale unor studenți de la Conservatorul Santa Cecilia din Roma. Acest aspect îmi s-a părut și mai revelator în seara zilei de 19 martie a.c., cînd printre cei care au umplut sala de concerte a Academiei di Romania din Vale Giulia (parcul Borghese), se aflau și muzicieni italieni, amatori să audieze conferința subsemnatului despre „Muzica bizantină în Țările Române”, conferință însoțită de exemplificări adecvate după vechi manuscrise bizantine aflate în țara noastră (sec. XI—XVIII). Am vizitat Biblioteca Vaticană și am cercetat, la secția de manuscrise un celebru Theoriticon bizantin din secolul al XV-lea, *Ms. barb. grec 300*, semnalat cu mulți ani în urmă de Ioan D. Petrescu, și descris, ca fiind una dintre cele mai vechi gramatici ale muzicii vechi bizantine,